

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA ZOOLOGICA (Acta Univ. Lodz., Folia zool.)	1	65-70	1992
---	---	-------	------

Jacek Gabryelak

**BOCIAN BIAŁY (*CICONIA CICONIA*)
NA TERENIE BYŁEGO POWIATU ŁASKIEGO W ROKU 1984
WHITE STORK (*CICONIA CICONIA*)
IN THE FORMER DISTRICT OF ŁASK IN 1984**

The White Stork bred in the former district of Łask in 1984 at a density of 5.16 pairs/100 km². The mean number of nestlings per nest occupied by a pair was 2.10 and the mean number of nestlings per nest with nestlings was 2.62. 86% of nests were situated on trees and 95% of them were up to 100 m from buildings. Number of nests occupied by pairs and by pairs with nestlings in 1984 was lower than in 1970 by about 20%.

Treść

1. Opis terenu i metody
2. Wyniki
3. Piśmiennictwo
4. Summary

1. OPIS TERENU I METODY

Były powiat Łask wchodzi w skład makroregionu Nizina Południowopolska (Kondracki 1978) i obejmuje południową część mezoregionu Wysoczyzna Łaska oraz mezoregion Kotlina Szczercowska. Jest to teren równinny, ograniczony od wschodu i południa Wysoczyzną Bełchatowską. Omawiany obszar leży w większości w dorzeczu Widawki, a część jego zachodniej granicy (od Jarocic do wysokości Belenia) stanowi dolina Warty.

Północna jego część leży na dziale wodnym Odry i Wisły i z wyjątkiem górnego biegu Pisi i Dobrzyńki nie ma tam innych rzek.

Powiat Łaski zajmował powierzchnię 1181 km². Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 80 osób/km². W miastach mieszkało 30% ludności. Podział gruntów pod względem ich użytkowania przedstawiał się następująco: grunty orne 54%, sady 1%, łąki 9%, pastwiska 5%, lasy 21%, pozostałe tereny 10% (*Rocznik statystyczny województwa łódzkiego 1974*).

Na terenie byłego powiatu Łask nie prowadzono do tej pory szczegółowej kontroli gniazd, z wyjątkiem badań ankietowych w 1970 r. (Markowski i in. 1981).

Materiał zebrano zgodnie z opracowaną przez P. Profusa *Instrukcją do IV Międzynarodowego Spisu Gniazd Bociana Białego*. Pełne wyjaśnienie symboli używanych w tekście zawiera praca Wojciechowskiego (1991). Wartości (JZG) oraz JZa obliczono wg wzorów podanych przez Olejniczaka (1991).

2. WYNIKI

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w 1984 r przedstawiają tab. I–IV oraz apendyks. W tabelach podano wyłącznie symbole kategorii gniazd, które stwierdzono w terenie. Porównanie wyników inwentaryzacji gniazd między latami 1970 i 1984 wykazało znaczne różnice (tab. IV). Liczba gniazd HP zmalała w przeciągu 14 lat o 22%, w związku z czym zmniejszył się także w tym samym stosunku wskaźnik zagęszczenia par na 100 km² ogólnej

Tabela I

Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w byłym powiecie Łask w 1984 r.

Results of White Stork nest census in the former district of Łask in 1984

Rodzaj danych Data	Liczba gniazd Number of nests	Rodzaj danych Data	Liczba gniazd Number of nests	Rodzaj danych Data	Wartość Value
H	83	HPo(m)	2	JZa	2,10
HP	61	HPo(g)	1	JZm	2,62
HPm	49	HPo(x)	9	StD	5,16
HPm 1	4	HE	1		
HPm 2	13	HB	8		
HPm 3	20	HO	12		
HPm 4	5	HX	1		
HPmx	7	JZG	110		
HPo	12	(JZG)	130		

Tabela II

Miejsca założenia gniazd bociana białego w byłym powiecie Łask w 1984 r.

Location of White Stork nests in the former district of Łask in 1984

Miejsce założenia gniazda Nest location	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Percent of nests
Budynki z dachem miękkim (strzecha) Buildings covered with soft materials (thatched roof)	1	1,21
Budynki z dachem twardym (dachówka, eternit itd.) Buildings covered with hard materials (tile, eternit etc.)	3	3,61
Budynki ogółem Buildings – total	4	4,82
Słupy linii elektrycznych Electric poles	6	7,23
Drzewa Trees	71	85,54
Inne Others	2	2,41
Razem Total	83	100

Tabela III

Odległości gniazd bociana białego od zamieszkałych zabudowań
w byłym powiecie Łask w 1984 r.Distance from White Stork nests to the nearest occupied buildings in
the former district of Łask in 1984

Odległość (m) Distance (m)	Liczba gniazd Number of nests	Procent gniazd Percent of nests
≤ 100	79	95,18
100–500	4	4,82
> 500	0	0
Razem Total	83	100

Tabela IV

Porównanie niektórych wyników inwentaryzacji gniazd bociana białego
w byłym powiecie Łask w roku 1970 i 1984

Comparison of some results of White Stork nests census in the former
district of Łask in 1970 and 1984

Rodzaj danych Data	Rok Year	
	1970	1984
H	84	83
HP	78	61
HB	0	8
HE	1	1
HO	4	12
HPm	61	49
HPo	17	12
JZG	162	110
JZa	2,07	2,10
JZm	2,64	2,62
StD	6,60	5,16
Miejsce założenia gniazda Nest location		
budynki	10	4
buildings	(11,9%)	(4,8%)
drzewa	74	71
trees	(88,1%)	(85,5%)
słupy	0	6
poles	0	(7,2%)
inne	0	2
others		(2,4%)

powierzchni (StD). Zmalała również o 20% liczba gniazd kategorii HPm. Zwiększyła się natomiast liczba gniazd HB – z żadnego w 1970 r. do ośmiu w 1984 r. oraz liczba gniazd HO z czterech w 1970 r. do 12 w 1984 r. Efektywność lęgowa bociana w latach 1970 i 1984 utrzymywała się na podobnym poziomie. Wskaźniki JZa oraz JZm nie różnią się istotnie między latami (test t-Studenta, $p > 0,05$).

Powyższe dane wskazują, że na omawianym terenie maleje ilość miejsc dogodnych do zasiedlenia i pomyślnego wyprowadzenia lęgu. Spowodowane jest to prawdopodobnie zmniejszeniem się powierzchni optymalnych miejsc żerowiskowych bociana, czego przyczyną mogą być zmiany stosunków wodnych wynikające z tzw. melioracji i regulacji dolin rzecznych oraz rozwój miast, takich jak Pabianice, Zduńska Wola i Łask.

Na uwagę zasługuje ponadto zmiana miejsc zakładania gniazd przez bociana białego. Liczba gniazd umiejscowionych na budynkach zmalała w latach 1970–1984 o 7%, przy czym w latach 1968–1970 były one w całym ówczesnym woj. łódzkim budowane wyłącznie na budynkach krytych strzechą (Markowski i in. 1981). Pojawiła się natomiast znaczna liczba gniazd (7,2%) umiejscowionych na słupach linii energetycznych i telefonicznych (w latach 1968–1970 na terenie całego ówczesnego woj. łódzkiego wykazano tylko jedno gniazdo na słupie).

3. PIŚMIENNICTWO

- Kondracki J. 1978. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa.
- Markowski J., Tranda E., Wojciechowski Z. 1981. *Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego *Ciconia ciconia* (L.) w byłym województwie łódzkim dla lat 1968–1970 na podstawie ankiety*. Acta Univ. Lodz., Folia zool. anthrop., 1: 107–126.
- Olejniczak P. 1992. *Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego (*Ciconia ciconia*) w gminach: Poddębice, Uniejów, Pęczniew i Zadziele w roku 1984*. Acta Univ. Lodz., Folia zool. 1: 29–38.
- Wojciechowski Z. 1992. *Bocian biały (*Ciconia ciconia*) na Ziemi Łowickiej*. Acta Univ. Lodz., Folia zool., 1: 5–28.

4. SUMMARY

Studies were carried out in the former district of Łask in 1984. The investigated area was 1181 km², of which arable area constituted 54%, forests 21%, meadows 10%, pastures 5%, orchards 1%, others 10%. The White Stork bred in the former district of Łask in 1984 at a density of 5.16 pairs/100 km². Values of JZa and JZm were respectively 2.10 and 2.62. 86% of nests were situated on trees and 95% of them were situated up to 100 m from buildings. The numbers of HP and HPm nests were lower in 1984 than in 1970 (inquiry data, Markowski et al. 1981) by about 20%. The numbers of HO and HB nests in 1984 were higher than in 1970. No significant differences were recorded in the values of JZa and JZm between 1970 and 1984.

Jacek Gabryelak
91-070 Łódź, ul. Obr. Stalingradu 75, m. 4a

Apendyks

Spis miejscowości byłego powiatu łaskiego z gniazdami bociana białego w 1984 r.

List of locations of the former district of Łask with White Stork nests in 1984

Miejscowość Location	Wynik Result	Miejscowość Location	Wynik Result
Antonin	HPm 2	Markówka	HB 1
Belań	HPm 2	Marzenin	HPo(m)
Bilew	HPm x	Marzynek	HPmx
Borszewice Cmentarne	HPm 3	Nicenía	HPm 3
Bychlew	HPm 3	Ochle	HB 2
Czechło	HPm 1	Osieczno	HPm 3
Czechło-Karolew	HPm 2	Piaski	HPm 2
Chrusty	HPm 4	Piątkowisko	HPm 2
	HPo(x)	Podgórze	HB 2
Czarnyska Wola	HPm 4		HPm 3
Czestków	HPo(x)	Paprotnia	HPo(m)
	HPm 1	Przecznia Kol.	HO
Dąbrowa Kol.	HPm 3	Przyrownica	HB 1
Dąbrowa Widawska	HPo(x)	Pstrokonie	HPm 3
Dłutów	HO		HPmx
Dobroń Mały	HPm 2	Redociny	HPmx
Fraszka	HB 2	Rembieszów	HPo(x)
Górki Grabieńskie	HPmx	Restarzew	HPm 3
Grabia	HO	Restarzew Cmentarny	HO
Grabowie	HPm 3	Rydzyny	HPm 2
Grzeszyn	HO		HPm 4
Jadwinin	HO	Siedlce	HPm 4
Janowice (Kresy)	HPm 3	Sięganów	HPmx
Jeziorko	HPm 3		HO
Józefów	HO	Sowince	HPm 2
Jutrzkowice	HPm 3	Tążewy	HPm 3
Kalinowa	HPm 3	Wielka Wieś	HO
Klimkowizna	HPm 2	Władysławów	HE
Korablew	HPm 2	Wola Kleszczowa	HPo(x)
Krzucz	HPo(x)	Wola Węzykowa	HPo(x)
Kurówek Ochelski	HPm 1	Woźniki	HPm 3
Kwiatkowie	HO	Wrzesiny	HPmx
Ldzań	HO	Wrzeszczewice	HO
Leszczyny Małe	HPm 3	Wygielzów	HPm 2
Leszczyny Duże	HB 1	Zabłocie	HB 1
Leśnica	HPm 3	Zagłówki	HPm 3
Lichawa	HPo(g)	Zamoście	HPm 3
Ligota	HPm 2	Zamość	HPm 2
	HPo(x)	Zawady	HPm 1
Luciejów	HPm 3	Zielenice	HX
Łęki Kol.	HPo(x)	Żytowice	HB 2
Łopatki	HPm 4		